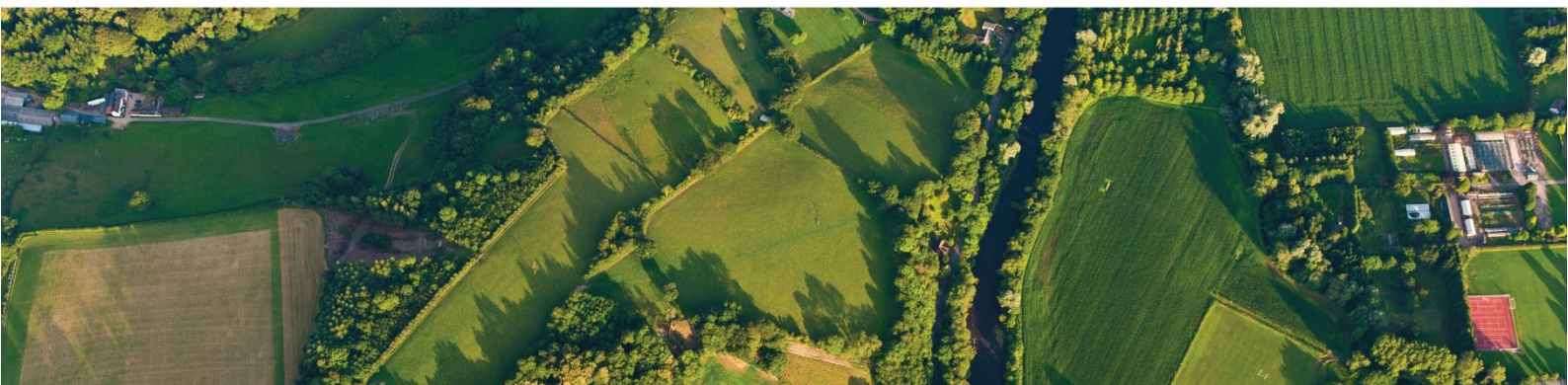

Transect-rapport 3731

Tilburg, Bisschop Zwijsenstraat 22 Gemeente Tilburg (NB)

Een Archeologisch Inventariserend Veldonderzoek door
middel van Proefsleuven (IVO-P)

transect

ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK ► ADVIES

Colofon

Titel	Tilburg, Bisscop Zwijsenstraat 22. Gemeente Tilburg (NB). Een Archeologisch Inventariserend Veldonderzoek door middel van Proefsleuven (IVO-P).
Rapportnummer	Transect-rapport 3731
Auteur	T.S. (Thomas) van Cruchten
Versie	Definitief
Datum	20-12-2021
Projectnummer	21060041
Onderzoeksmelding	5115217100
Opdrachtgever	Aannemersbedrijf Nico de Bont b.v. Molenstraat 2 5262 ED Vught
Uitvoerder	Transect b.v. Overijsselhaven 127 3433 PH Nieuwegein
Bevoegde overheid	Gemeente Tilburg
Adviseur namens bevoegde overheid	Gemeente Tilburg, drs. Monica K. Dütting
Toetsing rapport bevoegde overheid	Goedgekeurd, 10-01-2022
Beheer en plaats documentatie	Transect b.v., Nieuwegein
Omslagafbeelding	Foto van het plangebied ten tijde van het veldonderzoek

Autorisatie		
Naam	Datum	Paraaf
Drs. A.A. Kerkhoven Senior KNA Archeoloog	20-12-2021	

ISSN: 2211-7067

© Transect b.v., Nieuwegein

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

Transect aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Samenvatting

In opdracht van Aannemersbedrijf Nico de Bont b.v. heeft Transect b.v. in september 2021 een archeologisch vooronderzoek uitgevoerd in een plangebied aan de Bisschop Zwijsenstraat 22 in Tilburg (gemeente Tilburg). Het doel van dit onderzoek is het toetsen en aanvullen van de archeologische verwachting door het opsporen en het waarderen van eventueel aanwezige archeologische resten. Het onderzoek moet de vraag beantwoorden of in het plangebied archeologische vindplaatsen aanwezig zijn, of deze behoudenswaardig zijn en onder welke randvoorwaarden behoud mogelijk is.

In het plangebied bestaat het voornemen om een appartementencomplex te realiseren met een oppervlakte van 450 m². Funderingen worden aangelegd tot een diepte van circa 90 cm -Mv (funderingsbalken). Verder komen onder het gebouw ook kelders tot circa 2,0 m -Mv.

Tijdens het proefsleuvenonderzoek is één proefsleuf aangelegd met een oppervlakte van 48 m² (10% van het onderzoeksgebied).

Resultaten

Tijdens het proefsleuvenonderzoek is gebleken dat de ondergrond van het plangebied grotendeels verstoord is. Er is één vondst gedaan. Het betreft een funderingsrest dat is aangetroffen in een recente uitbraaksleuf en dat niet meer *in situ* is. Daarnaast is slechts in een klein deel van het plangebied het dekzand aangetroffen, dat is afgedekt met een esdek. Op basis van een datering uit onderzoek op het naastgelegen perceel kan de aanleg van dit esdek hoogstwaarschijnlijk geplaatst worden in de 17^e of 18^e eeuw. Er zijn geen archeologische resten aangetroffen.

Selectieadvies

Het selectieadvies omvat de volgende mogelijkheden: (1) het vrijgeven van het plangebied; (2) het behoud *in situ* van vindplaatsen (fysiek beschermen); of (3) het behoud *ex situ* van vindplaatsen (definitief opgraven). Het selectieadvies wordt voorgelegd aan de bevoegde overheid, die uiteindelijk een selectiebesluit moet nemen.

Aangezien er geen archeologische resten zijn aangetroffen tijdens het proefsleuvenonderzoek, adviseren wij om het plangebied archeologisch vrij te geven voor ontwikkeling.

Bovenstaande vormt een advies. Op basis van het advies is het aan de bevoegde overheid van de gemeente Tilburg om een selectiebesluit te nemen.

Onderhavig onderzoek betrof een steekproef. Ongeacht het besluit dat de bevoegde overheid neemt attenderen wij daarom op de wettelijke verplichting om wanneer bij grondroerende werkzaamheden archeologische waarden worden aangetroffen, deze te melden (conform Erfgoedwet artikel 5.10). Dit kan via de gemeente Tilburg of via de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE).

Inhoud

1.	Aanleiding.....	4
2.	Resultaten vooronderzoek	6
3.	Aard, doel en onderzoeksvragen.....	8
4.	Onderzoeksmethodiek	9
5.	Resultaten veldonderzoek.....	11
6.	Conclusies, waardestelling en selectieadvies	14
7.	Geraadpleegde bronnen	15
Bijlage 1.	Archeologische periode-indeling voor Nederland	16
Bijlage 2.	Luchtfoto	17
Bijlage 3.	Puttenplan.....	18
Bijlage 4.	Allesporenkaart	19
Bijlage 5.	Vlaktekeningen.....	20
Bijlage 6.	Sporen- en lagenlijst.....	22
Bijlage 7.	Vondstenlijst.....	23
Bijlage 8.	Beantwoording onderzoeksvragen	24

1. Aanleiding

Provincie	Noord-Brabant
Gemeente	Tilburg
Plaats	Tilburg
Toponiem	Bisschop Zwijsenstraat 22
Kaartblad	50F
Perceelnummer(s)	TBG01-M 12296 en 12348
Centrumcoördinaat	134.150 / 396.062
Oppervlakte plangebied	1500 m ²
Oppervlakte onderzoeksgebied	450 m ²
Huidig grondgebruik	Braakliggend / openbaar pad

In opdracht van Aannemersbedrijf Nico de Bont b.v. heeft Transect b.v.¹ in september 2021 een archeologisch vooronderzoek uitgevoerd in een plangebied aan de Bisschop Zwijsenstraat 22 in Tilburg (gemeente Tilburg). Dit onderzoek heeft plaatsgevonden als een Inventariserend Veldonderzoek, karterende en waarderende fase, door middel van Proefsleuven (IVO-P).

De ligging van het plangebied is weergegeven in figuur 1 en bijlage 2. Het plangebied heeft een oppervlakte van circa 1500 m². Het onderzoeksgebied van het proefsleuvenonderzoek heeft een oppervlakte van circa 450 m². Ten tijde van het onderzoek was het plangebied braakliggend en deels in gebruik als openbaar pad.

De aanleiding voor het onderzoek wordt gevormd door het voornemen om in het plangebied een appartementencomplex te realiseren met een oppervlakte van circa 450 m², het onderzoeksgebied. Het appartementengebouw komt in het zuiden van het plangebied te staan. Funderingen worden aangelegd tot een diepte van circa 90 cm -Mv (funderingsbalken). Verder komen onder het gebouw ook kelders tot circa 2,0 m -Mv.

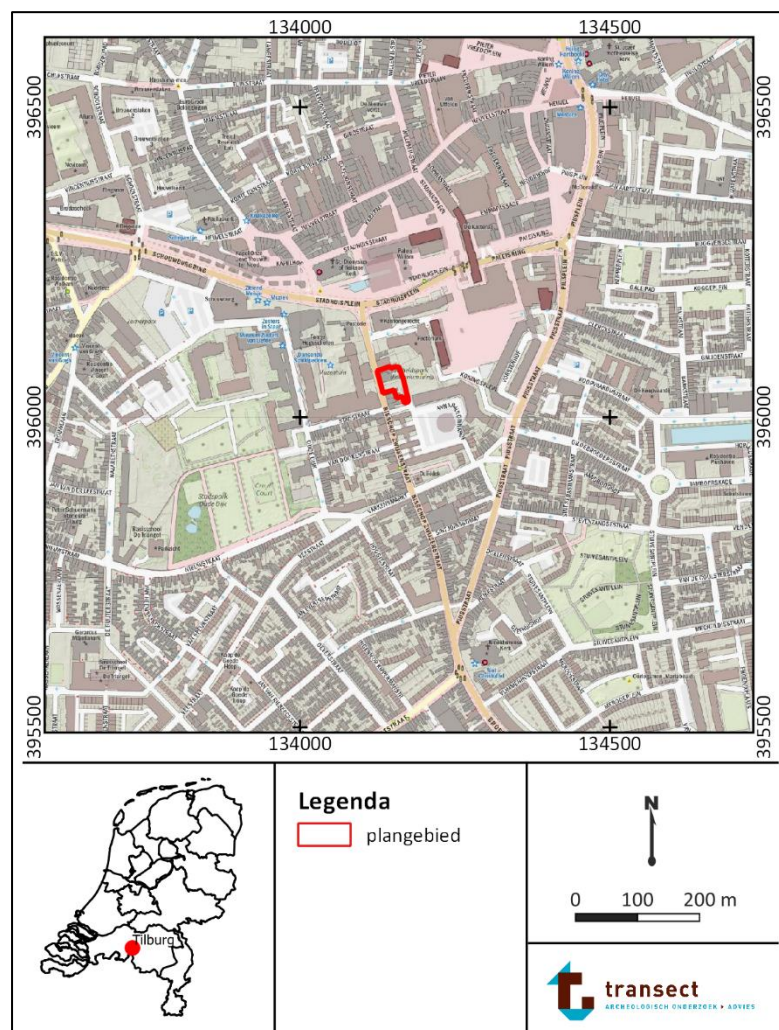
Voorafgaand aan het proefsleuvenonderzoek heeft een gecombineerd Bureauonderzoek (BO) en een Inventariserend Veldonderzoek, verkennende fase, door middel van boringen (IVO-O) plaatsgevonden (Rap, 2020; Transect-rapport 2699). Op basis van dit onderzoek is een hoge verwachting opgesteld voor resten uit de periode Neolithicum tot Vroege Middeleeuwen voor de top van het dekzand en voor de perioden Late Middeleeuwen tot Nieuwe Tijd, voor wat betreft de daarop gelegen ophogingslagen. Tijdens het booronderzoek zijn namelijk ophogingslagen aangetroffen met daarin historisch bouwpuin en mogelijke uitbraaksleuven. Daarnaast is de top van het dekzand dusdanig intact dat er sprake is van een verwachting op archeologische resten.

Op basis van de resultaten van het vooronderzoek is geadviseerd in het plangebied een proefsleuvenonderzoek uit te voeren. Het doel van dit onderzoek is het toetsen en aanvullen van de verwachting uit het vooronderzoek door het opsporen en waarden van eventueel aanwezige archeologische resten. Dit rapport bevat de resultaten van het proefsleuvenonderzoek.

Het proefsleuvenonderzoek is uitgevoerd conform de richtlijnen uit protocol 4003 ('Inventariserend Veldonderzoek – Proefsleuven') van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 4.1 (KNA 4.1),

¹ Transect b.v. voldoet aan de eisen zoals gesteld in de kwaliteitsnorm 'BRL SIKB 4000', versie 4.0, en is gecertificeerd door middel van een procescertificaat. Transect b.v. is certificaathouder van de volgende protocollen: 'KNA Protocol 4001 Programma van Eisen', 'KNA Protocol 4002 Bureauonderzoek', 'Protocol 4003 Inventariserend Veldonderzoek, variant Overig', 'Protocol 4003 Inventariserend Veldonderzoek, variant Proefsleuven' en 'Protocol 4004 Opgraven', en staat geregistreerd bij het RCE en de SIKB.

het voor het onderzoek opgestelde Programma van Eisen (Van Bussel, 2021).

Figuur 1. Topografische kaart met de locatie van het plangebied.

2. Resultaten vooronderzoek

Landschappelijke achtergronden

Het plangebied ligt in het zuidwestelijk zandgebied en maakt deel uit van de Centrale Slenk (Berendsen, 2005). Tijdens het Pleniglaciaal (50.000 tot 15.000 jaar geleden) is in dit gebied dekzand afgezet. In het dekzand zijn lokaal verstuingen opgetreden die duinen, ruggen en welvingen hebben gevormd. De dekzandruggen liggen dwars op de Centrale Slenk (globaal oost-west of zuidwest-noordoost). Vanaf het begin van het Holoceen (11.700 jaar geleden) hebben zich in de top van het dekzandbodems gevormd (podzolen).

Op de geomorfologische kaart is het plangebied niet gekarteerd wegens de ligging in bebouwd gebied. Dit is eveneens het geval voor de bodemkaart. Het plangebied is wel gekarteerd op de paleogeografische kaart van Heunks (2012). Hier is te zien dat het plangebied in een dalvormige laagte ligt, ingesloten door een dekzandrug en -welving. Het geheel aan afzettingen is volgens Heunks afgedekt door een enkeerdgrond.

Op het Actueel Hoogtebestand Nederland is te zien dat in het plangebied sprake is van maaiveldhoogtes van circa 13,2 tot 13,7 m +NAP (AHN3). De relatief beperkte hoogteverschillen in maaiveldhoogte in de omgeving van het plangebied zijn waarschijnlijk het resultaat van tuin- en parkaanleg.

Verkennd booronderzoek

Tijdens het vooronderzoek zijn er in het plangebied vijf boringen gezet tot maximaal 170 cm -Mv. In twee van deze boringen is de natuurlijke ondergrond bereikt. Het dekzand is aangetroffen op een diepte van 100-120 cm -Mv (12,13-12,20 m +NAP). Drie boringen zijn in één van de ophogingslagen gestaakt op een diepte van 150-170 cm -Mv (11,86-11,69 m +NAP). In de twee overige boringen bestond de onderste ophogingslaag grotendeels uit rood-oranje puin en kalkmortel, vanaf een diepte van 80-100 cm -Mv (12,50-12,43 m +NAP) tot een diepte van 110-130 cm -Mv (12,20-12,13 m +NAP). Deze laag is geïnterpreteerd als een mogelijke uitbraaklaag.

Archeologische waarden

Het plangebied ligt niet in een AMK-terrein of een rijksbeschermd archeologisch of cultuurhistorisch monument. Verder hebben in het plangebied (voorafgaande aan het vooronderzoek) geen archeologische onderzoeken plaatsgevonden en zijn in het plangebied niet eerder archeologische vondsten gedaan.

Bij archeologisch onderzoek in de omgeving van het plangebied zijn een Mesolithisch jachtkamp (circa 70 m ten westen van het plangebied) en de resten van een huis uit de vroege 18^e eeuw (direct ten zuiden daarvan) aangetroffen. Daarnaast zijn er in de omgeving van het plangebied nog twee vondstmeldingen gedaan van vondsten en funderingsresten uit de Nieuwe Tijd.

Historische achtergronden

Het plangebied ligt net ten oosten van de Nieuwendijk (de huidige Bisschop Zwijsenstraat), die uit de 18^e eeuw dateert. Ten noorden van het plangebied ligt de historische kern van Tilburg. Volgens Trommelen en Trommelen (1994) is de omgeving waarin het plangebied ligt vanaf de 14^e eeuw ontgonnen, wat het plangebied bewoonbaar maakte. Volgens een historische kaart uit 1760 is het plangebied aan het einde van de 18^e eeuw nog niet bebouwd. Op de Kadastrale Minuut uit 1832 is er wel bebouwing zichtbaar in het plangebied; in het noorden stonden een kapel en pastorie van de daar ten noorden ervan bestaande Rooms-Katholieke kerk; in het zuiden stond een lakenfabriek.

Huidig gebruik en bodemverstoringen

Het plangebied is ten tijde van het veldonderzoek braakliggend en deels in gebruik als openbaar pad. Op grond van historische kaarten worden er funderingsresten in de ondergrond van het plangebied verwacht. Verder zijn in het plangebied geen verstoringen bekend als, bijvoorbeeld, het gevolg van saneringen of ontgroningen.

Archeologische verwachting

In het plangebied is sprake van een hoge verwachting op archeologische vindplaatsen uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd. Het zwaartepunt van de verwachting ligt op archeologische resten vanaf de 17^e-18^e eeuw (aan de hand van historische kaarten). In het bijzonder wordt rekening gehouden met de aanwezigheid van bebouwingsresten van een lakenfabriek en eventuele bijgebouwen van een (ten noorden van het onderzoeksgebied in de 19^e eeuw aanwezige) pastorie. Oudere bebouwingsresten kunnen echter door de aanwezigheid van een ophogingspakket vooralsnog niet worden uitgesloten. Verder worden in het plangebied ook erf-gerelateerde resten verwacht. In het zuidwesten van het onderzoeksgebied wordt, tot slot, rekening gehouden met eventuele resten uit de periode Neolithicum tot en met de Vroege Middeleeuwen in de top van het dekzand.

3. Aard, doel en onderzoeksvragen

Het doel van het proefsleuvenonderzoek is het toetsen en aanvullen van de archeologische verwachting door het opsporen en het waarderen van eventueel aanwezige archeologische resten. Het onderzoek moet, voor zover mogelijk, inzicht geven in de aard, datering, omvang, gaafheid, conservering en begrenzing van de mogelijk aanwezige archeologische resten. Op basis van de onderzoekresultaten kan de bevoegde overheid van de gemeente Tilburg een uitspraak doen over de omgang met eventueel aanwezige archeologische resten in het plangebied (behoud *in situ*, opgraven, vrijgave).

Het onderzoek moet de vraag beantwoorden of in het plangebied archeologische vindplaatsen aanwezig zijn, of deze behoudenswaardig zijn en onder welke randvoorwaarden behoud mogelijk is. Daarnaast zijn in het Programma van Eisen (PvE, Van Bussel, 2021) hiertoe onderzoeksvragen opgenomen. De onderzoeksvragen en de beantwoording hierop zijn opgenomen in bijlage 8.

4. Onderzoeksmethodiek

Het proefsleuvenonderzoek is uitgevoerd in september 2021 door Maaïke Hartog (KNA Archeoloog) en Thalea Wolff (Archeoloog MA) en stond onder leiding van André Kerkhoven (Senior KNA Archeoloog). Conform het PvE is er één werkput aangelegd. De locatie van de werkput is weergegeven in bijlage 3. Er zijn twee archeologische vlakken aangelegd. Vlak 1 is aangelegd in recente verstoringen, op de diepte waarop intacte muurwerken zijn aangetroffen. Vlak 2 is aangelegd in de top van het dekzand.

Tabel 1: Overzicht van de afmetingen en vlakdieptes van de proefsleuf.

Werkput	Afmetingen	Vlakhoogtes (in m NAP)	
		Vlak 1	Vlak 2
1	4x12 m	12,85	12,04 – 12,24

Er is tijdens het veldonderzoek niet afgeweken van de vastgestelde methodiek in het PvE. De werkputten zijn gegraven met een graafmachine voorzien van een ‘gladde’ en gesloten bak. Vlakken en de stort zijn met het oog op metaalvondsten, behalve visueel, ook afgezocht met een metaaldetector. Er zijn foto’s en (digitale) tekeningen gemaakt van vlakken, profielen en sporen. Bij het veldonderzoek zijn geen grondmonsters genomen.

De bodemopbouw in het plangebied is gedocumenteerd aan de hand van twee profielkolommen. Deze profielkolommen zijn 1 meter breed en zijn gezet tot circa 30 cm onder vlak 2.

Figuur 2. Overzichtsfoto van werkput 1.

5. Resultaten veldonderzoek

Lithologie

De bodemopbouw in het plangebied bestaat uit dekzand met daarop recente ophogingslagen (figuur 3). In het zuidwesten van de werkput zijn ook de restanten van een oud bouwlanddek aanwezig onder de recente ophogingslagen. Het dekzand bestaat enkel uit de C-horizont (S.3000). Overige bodemhorizonten als gevolg van podzolering in het dekzand zijn niet aangetroffen. Het bouwlanddek is sterk humeus en iets venig, het bevat een A-horizont (S.2000). Het bouwlanddek is aangetroffen op een diepte van 110 tot 135 cm -mv (12,14 tot 12,38 m +NAP). Deze diepteligging komt overeen met het esdek dat in het plangebied Bisschop Zwijsenstraat (TDMS) is aangetroffen, direct ten oosten van het plangebied. Vanwege het aantreffen van roodbakkend aardewerk, faience en pijpaaarde is het esdek van dit onderzoek in de 17^e-18^e eeuw gedateerd (De Boer, 2007). Ondanks dat er in onderhavig onderzoek in het esdek geen archeologische indicatoren zijn aangetroffen, is een vergelijkbare datering als het aangrenzende plangebied aannemelijk. Onder het esdek is een uitloog/bioturbatielaag aangetroffen die de overgang naar het dekzand vormt (S.2100).

Sporen en structuren

Tijdens het proefsleuvenonderzoek zijn een aantal recente uitbraaksleuven aangetroffen. Deze hebben geen spoornummer gekregen. In één van deze uitbraaksleuven is een los funderingsrest van baksteen gevonden. Het betreft een deel van een fundering, die uit verschillende typen baksteen bestaat, waaronder appelbloesem, ijsselsteen en industrieel baksteen. Het betreft waarschijnlijk een oud stuk fundering van een gesloopt gebouw. Dit funderingsrest lag iets schuin in een recente uitbraaksleuf waarin ook plastic is aangetroffen en is niet meer *in situ*.

Vondsten

Anders dan het eerder genoemde funderingsrest zijn tijdens het proefsleuvenonderzoek geen vondsten gedaan. Een van de bakstenen uit de funderingsrest zat los en heeft vondstnummer V1 gekregen. Het betreft een ijsselsteen met afmetingen van 15,5x7,5x3,5 cm en een gewicht van 878,1 gram. Dergelijke bakstenen komen voor vanaf de 18^e eeuw. Op basis hiervan kan worden geconcludeerd dat het een funderingsrest uit de Nieuwe Tijd betreft.

Tabel 2. Overzicht vondsten per materiaalcategorie.

Categorie	Aantal	Gewicht (g)
Bouwkeramiek (KBW)	1	878,1
Totaal	1	878,1

Figuur 3: Profielkolom 1.1, zuidwand werkput 1.

Figuur 4: Recent muurwerk, spoor 1.

6. Conclusies, waardestelling en selectieadvies

Conclusie

Tijdens het proefsleuvenonderzoek is gebleken dat de ondergrond van het plangebied grotendeels verstoord is. Er is één vondst gedaan. Het betreft een funderingsrest dat is aangetroffen in een recente uitbraaksleuf en dat niet meer *in situ* is. Daarnaast is slechts in een klein deel van het plangebied het dekzand aangetroffen, dat is afgedekt met een esdek. Op basis van een datering uit onderzoek op het naastgelegen perceel kan de aanleg van dit esdek hoogstwaarschijnlijk geplaatst worden in de 17^e of 18^e eeuw. Er zijn geen archeologische resten aangetroffen.

Waardestelling

Aangezien er geen archeologische resten zijn aangetroffen, het funderingsfragment is niet meer *in situ*, maar gevonden in een recente uitbraaksleuf, is er geen sprake van een vindplaats in het plangebied. Er kan daarom geen waardestelling plaatsvinden.

Selectieadvies

Het selectieadvies omvat de volgende mogelijkheden: (1) het vrijgeven van het plangebied; (2) het behoud *in situ* van vindplaatsen (fysiek beschermen); of (3) het behoud *ex situ* van vindplaatsen (definitief opgraven). Het selectieadvies wordt voorgelegd aan de bevoegde overheid, die uiteindelijk een selectiebesluit moet nemen.

Aangezien er geen archeologische resten zijn aangetroffen tijdens het proefsleuvenonderzoek, adviseren wij om het plangebied archeologisch vrij te geven voor ontwikkeling.

Bovenstaande vormt een advies. Op basis van het advies is het aan de bevoegde overheid van de gemeente Tilburg om een selectiebesluit te nemen.

Onderhavig onderzoek betrof een steekproef. Ongeacht het besluit dat de bevoegde overheid neemt attenderen wij daarom op de wettelijke verplichting om wanneer bij grondroerende werkzaamheden archeologische waarden worden aangetroffen, deze te melden (conform Erfgoedwet artikel 5.10). Dit kan via de gemeente Tilburg of via de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE).

7. Geraadpleegde bronnen

Archeologische kaarten en databestanden

- Archeologische Monumenten Kaart (AMK), Rijksdienst voor Cultureel erfgoed (RCE), Amersfoort, 2007.
- Archeologisch Informatie Systeem (Archis3), Rijksdienst voor Cultureel erfgoed (RCE), Amersfoort, 2015.
- www.ahn.nl
- www.ruimtelijkeplannen.nl
- www.opentopo.nl
- www.topotijdreis.nl
- www.bagviewer.kadaster.nl
- www.beeldbank.cultureelerfgoed.nl
- www.kadaster.nl

Literatuur

- SIKB, 2018. *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 4.1 (KNA 4.1)*.
- Berendsen, H.J.A., 2005. *De vorming van het land*, Assen (Fysische Geografie van Nederland).
- Boer, E. 2007, *Tilburg (NB), Bisschop Zwijsenstraat (TDMS) – Fase 2. Inventariserend Veldonderzoek (karterende fase)*. Tilburg (BILAN-rapport 2007/144)
- Bussel, A. van, 2021. *Programma van Eisen IVO-P Tilburg, Bisschop Zwijsenstraat 18-22*. Transect-PvE
- Heunks, E., 2012. *Toelichting op de Paleogeografische kaart van de regio Tilburg, schaal 1:25.000*, Utrecht.
- Rap, J., 2020. *Tilburg, Bisschop Zwijsenstraat 18-22. Gemeente Tilburg (NB). Een Archeologisch Bureauonderzoek (BO) en Inventariserend Veldonderzoek (IVO), verkennende fase*. Nieuwegein: Transect-rapport 2699.
- Trommelen, J.R.O. en M.P.E. Trommelen, 1994. *Tilburgse toponiemen in de 16e eeuw. Een tentatieve reconstructie en naamsverklaring*, Tilburg.

Lijst met afbeeldingen en tabellen

Figuur 1. Topografische kaart met de locatie van het plangebied.....	5
Figuur 2. Overzichtsfoto van werkput 1.....	10
Figuur 3: Profielkolom 1.1, zuidwand werkput 1.	12
Figuur 4: Recent muurwerk, spoor 1.	13
 Tabel 1: Overzicht van de afmetingen en vlakdieptes van de proefsleuf.	9
Tabel 2: Overzicht vondsten per materiaalcategorie.	11

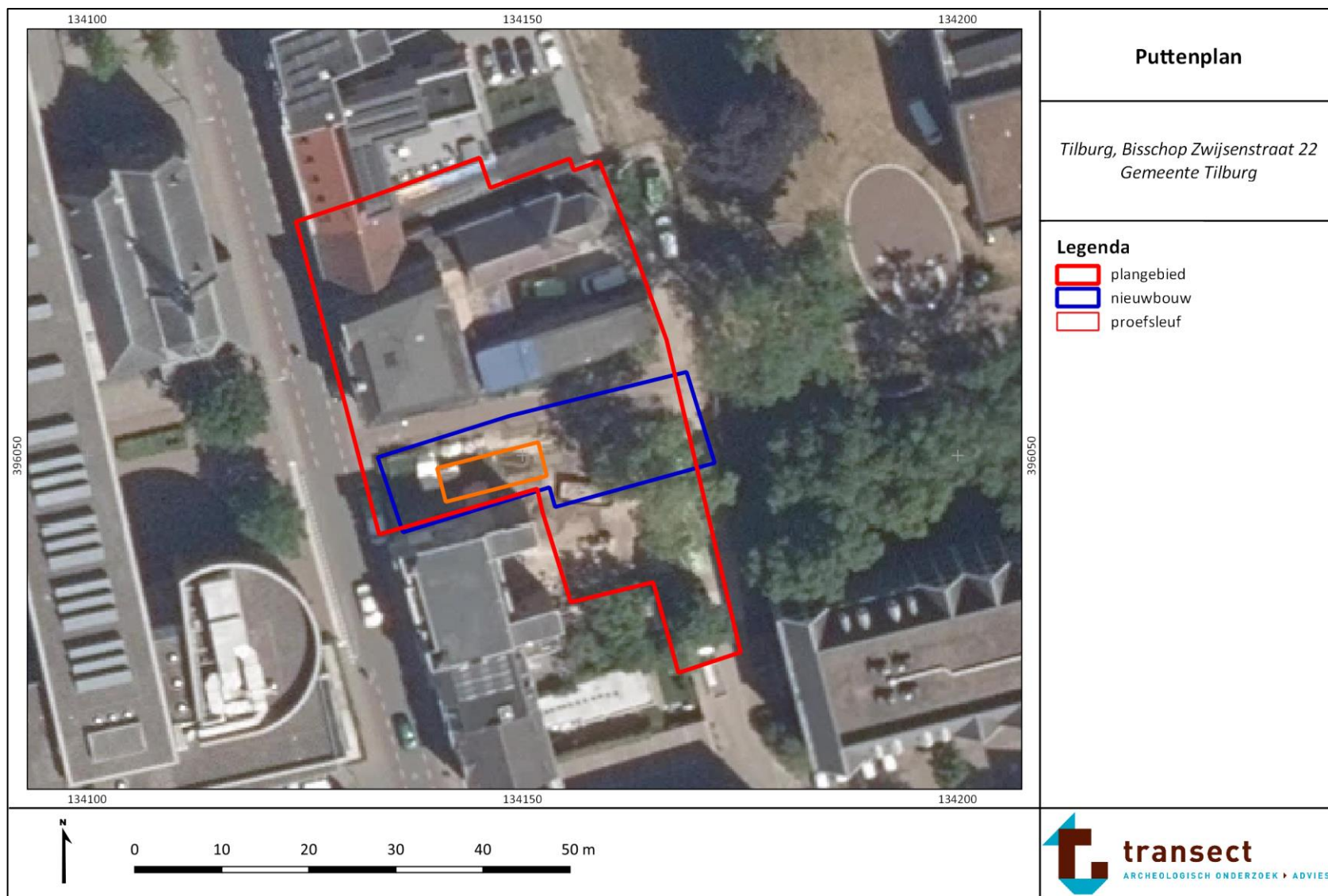
Bijlage 1. Archeologische periode-indeling voor Nederland

Periode	Deel-/subperiode	Van	Tot
Recent		1945 na Chr.	2050 na Chr.
Nieuwe Tijd	Late-Nieuwe Tijd	1850 na Chr.	1945 na Chr.
	Midden-Nieuwe Tijd	1650 na Chr.	1850 na Chr.
	Vroege-Nieuwe Tijd	1500 na Chr.	1650 na Chr.
Middeleeuwen	Late-Middeleeuwen B	1250 na Chr.	1500 na Chr.
	Late-Middeleeuwen A	1050 na Chr.	1250 na Chr.
	Vroege-Middeleeuwen D	900 na Chr.	1050 na Chr.
	Vroege-Middeleeuwen C	725 na Chr.	900 na Chr.
	Vroege-Middeleeuwen B	525 na Chr.	725 na Chr.
	Vroege-Middeleeuwen A	450 na Chr.	525 na Chr.
Romeinse Tijd	Laat-Romeinse tijd B	350 na Chr.	450 na Chr.
	Laat-Romeinse tijd A	270 na Chr.	350 na Chr.
	Midden-Romeinse tijd B	150 na Chr.	270 na Chr.
	Midden-Romeinse tijd A	70 na Chr.	150 na Chr.
	Vroeg-Romeinse tijd B	25 na Chr.	70 na Chr.
	Vroeg-Romeinse tijd A	12 voor Chr.	25 na Chr.
IJzertijd	Late-IJzertijd	250 voor Chr.	12 voor Chr.
	Midden-IJzertijd	500 voor Chr.	250 voor Chr.
	Vroege-IJzertijd	800 voor Chr.	500 voor Chr.
Bronstijd	Late-Bronstijd	1100 voor Chr.	800 voor Chr.
	Midden-Bronstijd B	1500 voor Chr.	1100 voor Chr.
	Midden-Bronstijd A	1800 voor Chr.	1500 voor Chr.
	Vroege-Bronstijd	2000 voor Chr.	1800 voor Chr.
Neolithicum	Laat-Neolithicum B	2450 voor Chr.	2000 voor Chr.
	Laat-Neolithicum A	2850 voor Chr.	2450 voor Chr.
	Midden-Neolithicum B	3400 voor Chr.	2850 voor Chr.
	Midden-Neolithicum A	4200 voor Chr.	3400 voor Chr.
	Vroeg-Neolithicum B	4900 voor Chr.	4200 voor Chr.
	Vroeg-Neolithicum A	5300 voor Chr.	4900 voor Chr.
Mesolithicum	Laat-Mesolithicum	6450 voor Chr.	4900 voor Chr.
	Midden-Mesolithicum	7100 voor Chr.	6450 voor Chr.
	Vroeg-Mesolithicum	8800 voor Chr.	7100 voor Chr.
Paleolithicum	Laat-Paleolithicum B	18.000 BP	8.800 voor Chr.
	Laat-Paleolithicum A	35.000 BP	18.000 BP
	Midden-Paleolithicum	300.000 BP	35.000 BP
	Vroeg-Paleolithicum	-	300.000 BP

Bijlage 2. Luchtfoto

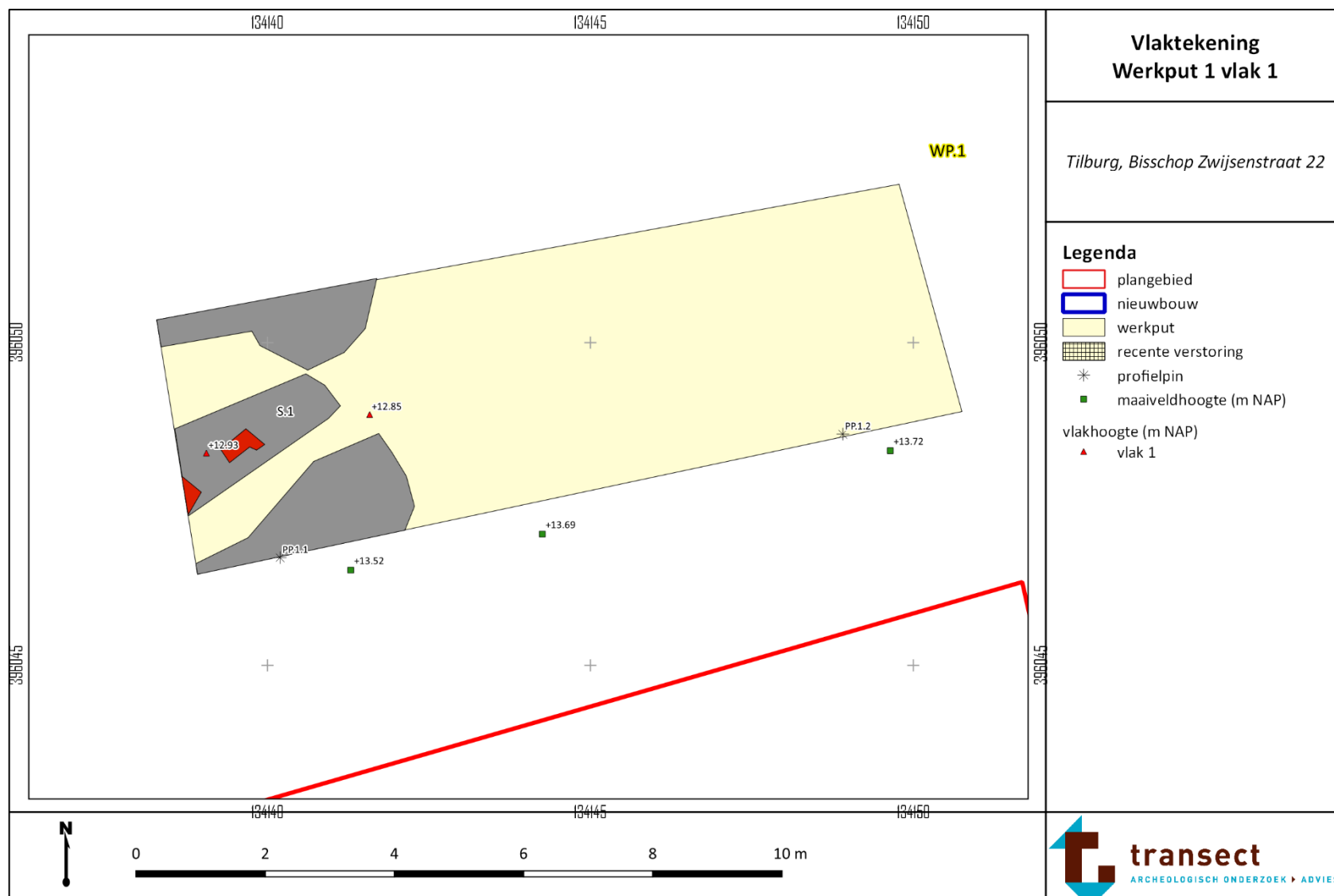
Bijlage 3. Puttenplan

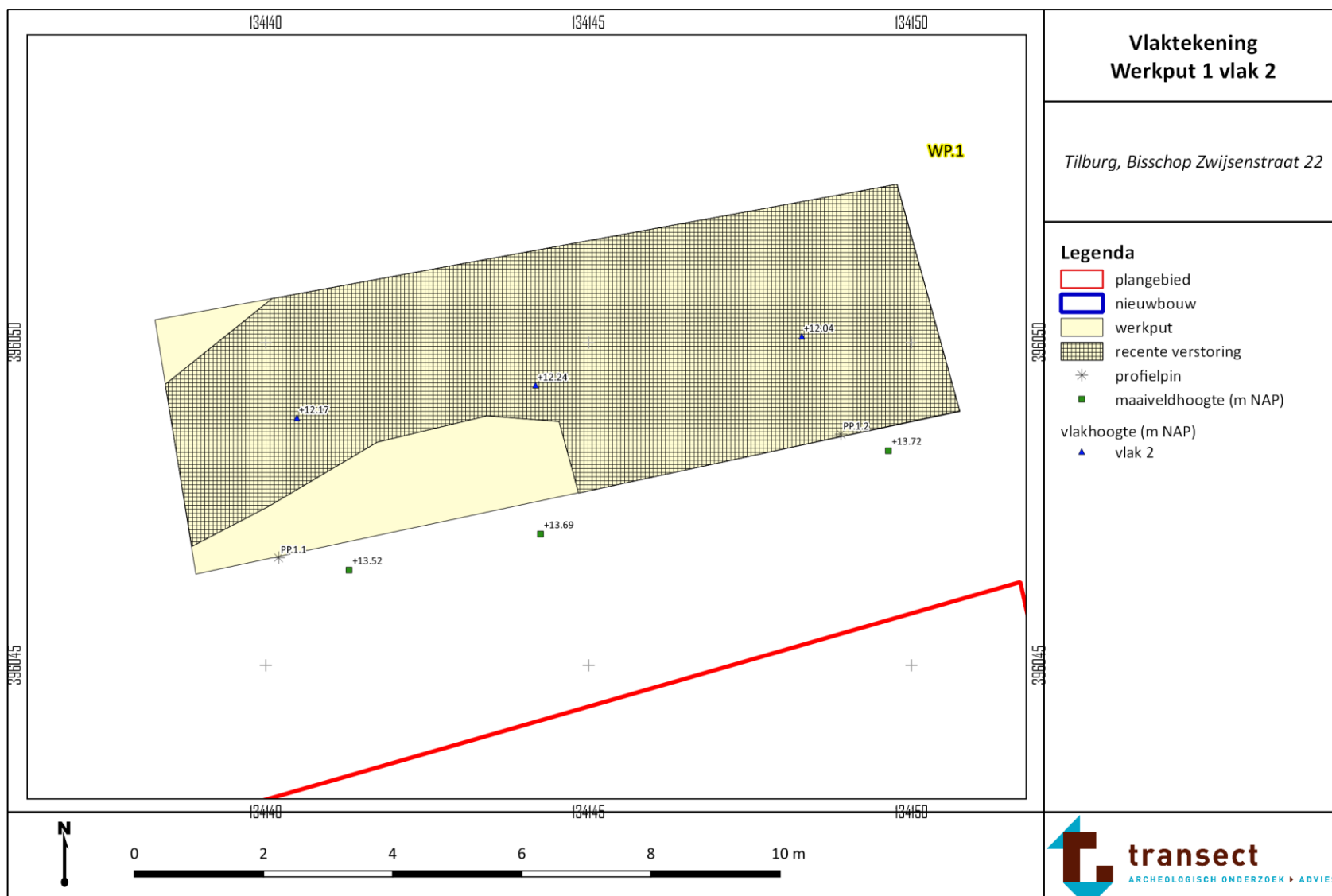

Bijlage 4. Allesporenkaart

Bijlage 5. Vlaktekeningen

Bijlage 6. Sporen- en lagenlijst

Put	Vlak	Spoor	Spooraard	Vulling	Kleur	Kleurstructuur	Textuur	Org. stof	Opmerking
01		0	UIT	1	GEWI	heterogeen	zs1	VH	uitbraaksleuf
01		0001	REC	1					standaard vulling
01		0001	REC	2					restant muurwerk, oranjerood baksteen appelbloesem met cement mortel max 2-4 lagen muur waarschijnlijk 2 stens dik
01		0999	REC	1					standaard vulling
01		2000	LG	1	DBRZW	heterogeen	zs3	H2	veenig
01		2100	LG	1	BRGR	homogeen	zs2		standaard vulling
01		3000	LG	1	LGR	heterogeen	zs2		bruin roode gespikkeld

Bijlage 7. Vondstenlijst

Vondstnummer	Veldvondst	Put	Vlak	Spoor	Spooraard	Vulling	Segment	Categorie	Aantal	Gewicht	Subcategorie
0001KBW	0001	01	001	0001	UIT	1	1	KBW	1	878.1	baksteen

Bijlage 8. Beantwoording onderzoeksvragen

1. Zijn er in het plangebied archeologische resten aanwezig in de vorm van grondsporen, en/of vondsten?

Tijdens het proefsleuvenonderzoek is slechts een restant van een fundering aangetroffen die niet meer *in situ* was. De enige vondst, een baksteen, is afkomstig uit deze fundering.

2. Hoe ziet de bodemopbouw in het plangebied eruit en in hoeverre is deze intact?

De bodemopbouw in het plangebied bestaat voor een groot deel uit een recente verstoring die minimaal tot een diepte van circa 120 cm -mv reikt. Slechts in een klein deel van het plangebied is hieronder een esdek aangetroffen met daaronder een bioturbatielaag die is gelegen op het dekzand. Binnen het dekzand zijn geen sporen van bodemvorming aangetroffen.

3. Wat is de aard, diepteligging, samenhang en spreiding van de aanwezige archeologische resten, grondsporen en structuren (horizontaal en verticaal)?

Er zijn geen archeologische resten aangetroffen.

4. Wat is de datering van de archeologische resten op basis van (chrono-)stratigrafie en typochronologie? En in hoeverre is er sprake van (dis-)continuïteit in gebruik/bewoning?

Het funderingsrestant dat is aangetroffen kan op basis van het gebruik van de aanwezige ijsselstenen en appelbloesem bakstenen worden gedateerd in de Nieuwe Tijd.

5. Welke categorieën vondstmateriaal zijn aanwezig en in welke mate (ook in relatie tot elkaar)? Wat zegt de aard en mate van voorkomen van het vondstmateriaal over het gebruik van het plangebied in het verleden?

Er is een baksteen verzameld uit het aangetroffen fragment fundering. Deze is waarschijnlijk afkomstig van voormalige bebouwing in het plangebied of in de omgeving van het plangebied, de aangetroffen fundering is echter niet meer *in situ* waardoor het geen indicatie geeft van de ligging van voormalige bebouwing.

6. Welke depositionele en post-depositionele processen zijn te onderscheiden en in hoeverre hebben deze invloed gehad op de bewoningsgeschiedenis en vondstcontexten?

Een groot deel van de ondergrond in het plangebied is recentelijk vergraven, waaronder ook een groot deel van de top van het dekzand. Eventueel aanwezige archeologische resten zijn hiermee verloren gegaan.

7. Indien sprake is van prehistorische sporen en/of vondsten: kunnen deze archeologische resten gekoppeld worden aan het landschap en vindplaatsen in Tilburg uit de desbetreffende periode?

Er zijn geen prehistorische sporen of vondsten aangetroffen tijdens het onderzoek.

8. Zijn in het plangebied archeologische resten aangetroffen die verband hebben met de textielnijverheid van Tilburg? Zo ja, waaruit bestaan deze en uit welke periode dateren deze?

Er zijn geen archeologische resten aangetroffen die verband houden met de textielnijverheid van Tilburg.

9. Bevinden zich in het plangebied archeologische resten die zijn te relateren aan ambachtelijke specialisatie (zowel textielnijverheid als andere nijverheden)? Waaruit blijkt dit?

Er zijn geen archeologische resten aangetroffen die relateren aan ambachtelijke specialisatie.

10. Wat zijn de aard, verschijningsvormen, omvang en context van ambachtelijke specialisatie? (NOaA 2.0, thema 5, vraag 67)

Niet van toepassing.

11. Zijn in het plangebied archeologische resten aangetroffen die te maken kunnen hebben met het Christelijk geloof en in het specifiek de Rooms-katholieke kerk, de pastorie en kapel ten noorden van het plangebied? Zo ja, welk verband hebben deze resten met de betreffende kerkelijke gebouwen? Waaruit bestaan ze en hoe oud zijn ze?

Er zijn geen archeologische resten aangetroffen die verband houden met het Christelijk geloof.

12. Welke rol speelde de 'stadslandbouw' in de stedelijke samenleving en in de ruimtelijke organisatie van steden? (NOaA 2.0, thema 19, vraag 88)

In een klein deel van het plangebied is in de ondergrond een esdek aangetroffen, daar waar de ondergrond niet verstoord is. Dit duidt op een agrarische functie. Er zijn echter geen aanwijzingen aangetroffen voor tuinbouw, fruitteelt of veeteelt.

13. Welke invloed had de stad op het omringende platteland en omgekeerd? (NOaA 2.0, thema 20, vraag 87)

Er zijn geen archeologische resten aangetroffen die informatie kunnen verschaffen over de relatie tussen stad en platteland.

14. Hoe, binnen welke context en met welk doel werden ruimtes afgebakend en grenzen gemarkeerd? (NOaA 2.0, thema 21, vraag 106)

Er zijn geen archeologische resten aangetroffen die ruimtes afbakenen of grenzen markeren.

15. Hoe werd met afval omgegaan? (NOaA 2.0, thema 22, vraag 108)

Er zijn geen archeologische resten aangetroffen die informatie verschaffen over de omgang met afval.

16. Hoe verhouden de onderzoeksresultaten zich tot de resultaten uit het vooronderzoek?

Tijdens het vooronderzoek zijn ophooglagen aangetroffen waarin mogelijk archeologische resten uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd in aanwezig kunnen zijn. In deze lagen is inderdaad het restant van een fundering aangetroffen. Op een grotere diepte is tijdens het proefsleuvenonderzoek echter ook plastic aangetroffen, waardoor te concluderen valt dat de ophooglagen een recente oorsprong hebben.

17. Is er een relatie te leggen met hetgeen uit historische bronnen (geschriften, afbeeldingen) bekend is over de eerdere inrichting en het gebruik van het plangebied?

Aangezien het aangetroffen funderingsrest niet meer *in situ* is, kan het geen informatie verschaffen over de eerdere inrichting van het plangebied. Het esdek geeft wel aan dat het plangebied in gebruik is geweest voor landbouw, een begin- en einddatering van deze functie kunnen echter niet worden achterhaald, er kan slechts een indicatie worden verkregen op basis van de onderzoeksresultaten direct ten oosten van het plangebied. Hier is een esdek aangetroffen dat wordt gedateerd in de 17^e-18^e eeuw.

18. Wat is de fysieke en inhoudelijke kwaliteit van de aangetroffen archeologische resten (gaafheid en conserveringsgraad)? Is sprake van (een) behoudenswaardige archeologische vindplaats(en)? (Maak voor het beantwoorden van deze vraag gebruik van de KNA-waarderingssystematiek).

Aangezien er geen sprake is van een archeologische vindplaats, kan deze niet worden beoordeeld op basis van fysieke en inhoudelijke kwaliteit.

19. Kan op basis van de resultaten een advies geformuleerd worden t.a.v. het vervolg in de archeologische monumentenzorg (vrijgeven/behoud *in situ*/opgraven). Zo ja, hoe luidt deze?

Op basis van de onderzoeksresultaten, het ontbreken van archeologische resten, adviseren wij om het plangebied vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling.

20. Zijn er vanuit de toestand van de archeologische resten, bodemcondities en toekomstig gebruik mogelijkheden voor behoud *in situ*?

Aangezien er geen archeologische resten zijn aangetroffen is er ook geen noodzaak voor behoud *in situ* van archeologische resten.

21. Bij afwezigheid van een vindplaats; wat is hier de verklaring voor (verstoord, ander landschap dan verwacht, e.d.)?

De afwezigheid van een vindplaats kan worden verklaard door het feit dat de ondergrond van het plangebied grotendeels verstoord is. Deze verstoring loopt in het overgrote deel van het plangebied dieper door dan de top van het dekzand.

Indien sprake is van bouwhistorische resten (steen- of houtbouw):

22. Waar bevinden zich in het onderzoeksgebied resten van steen- of houtbouw?

Er is tijdens het onderzoek enkel een restant van een fundering aangetroffen die niet meer *in situ* was.

23. Op welke diepte bevinden de bebouwingsresten zich en is sprake van meerdere niveaus?

Aangezien het aangetroffen funderingsrestant niet meer *in situ* was, is de aangetroffen diepte niet relevant. Overigens in het restant aangetroffen in een recente verstoring met daarin ook plastic. Dit kan geen informatie verschaffen over archeologische niveaus.

24. Voor welke constructieve elementen is gebruik gemaakt van steen en voor welke elementen juist van hout?

Niet van toepassing.

25. In welk metselverband zijn structuren opgetrokken (bij steenbouw)?

Niet van toepassing.

26. Zijn er aanwijzingen voor hergebruik van bouwmaterialen? Of van herstelfasen? / Binnen welke context, wanneer en op welke wijze werden bouwmaterialen hergebruikt? (NOaA 2.0, thema 22, vraag 112)

Binnen het aangetroffen funderingsrestant zijn ijsselstenen en appelbloesem bakstenen gebruikt. Beide soorten komen voor vanaf de 18^e eeuw. Doordat de fundering echter niet meer *in situ* is, kan er geen uitspraak gedaan worden over de functie en datering van het gebouw waartoe deze fundering heeft behoord. Tevens zijn er geen aanwijzingen aangetroffen over hergebruik of herstelfasen.

27. Wat was de omvang van een gebouw/gebouwen en de verschillende ruimtes erbinnen?

Hier kunnen op basis van de onderzoeksresultaten geen uitspraken over worden gedaan.

28. Kunnen binnen een gebouw verschillende functies of structuren worden onderscheiden? Bij meerdere gebouwen of fasen: is sprake van een continuering in het gebruik van de bebouwing in het plangebied, of wijzigt de functie naar verloop van tijd? Is hierbij ook een verband te leggen met het aangetroffen vondstmateriaal?

Er kunnen geen verschillende functies of structuren worden onderscheiden.

29. Uit welke periode dateert de aangetroffen bebouwing? (waaruit blijkt dit?)

Het aangetroffen funderingsrestant dateert uit de Nieuwe Tijd, dit blijkt uit de baksteensoorten die in de fundering gebruikt zijn: ijsselstenen en appelbloesem bakstenen.

30. Wat is de fysieke staat van de bebouwingsresten?

De fysieke staat van de aangetroffen fundering is goed te noemen, het betrof echter slechts een fragment dat niet meer *in situ* was.